

Sp. quod aliqui Gentiles, si non erant obligati ad legem Moysi, quam non habebant, sicut erant obligati filii Israël, potuerunt vivere iuste seruando legem naturae, & tunc ipsi sibi ipsis fuissent lex, id est per legem scriptam in cordibus eorum interius direxerunt se recte vivendo, sicut Iudei per legem scriptam in tabulis: sed tales non bene vixerunt sine omni gratia quia gratia potuisse esse in eis data hypothesi, ab obleruatione legis Mosaicæ. *Scot.* *ibidem lit. B.*

DE VIRTUTIBVS MORALIBUS.

TIT. XXVIII.

INTR. Quid est Virtus moralis? Resp. Virtus moralis est habitus electiu[m] in medietate existens quo ad nos determinata ratione, & utique sapiens determinabit, ita Arist. 2. l. Ethic. c. 6. *Scot.* 3. sent. d. 36. q. vn. l. A.

2. Int. Vtrum virtus moralis sit in voluntate? Resp. affirmatiu[m], non solum quia electio est actus voluntatis,

Tit. XXVIII.

590

luntatis, sed etiam quia bonum, quod est per se obiectum virtutis moralis, & per se obiectum voluntatis; ac etiam, quia, cum virtus sit per se principium laudabilis actus, conuenit voluntati liberè agenti, cui debetur laus. *Scot.* 3. sent. d. 33. q. vn. l. A.

3. Int. Vtrum bonum sit obiectum voluntatis? Resp. affirmatiu[m], si accipiatur bonum, prout includit bonum formaliter, & apparen[s]s, non autem si accipiatur simpliciter, & formaliter tantum, quia aliter voluntas non posset habere actum volédi circa bonum apparen[s]s, & sic nullus viator posset mortaliter peccare. *Scot.* 3. sent. d. 33. q. vn. l. C.

4. Int. Ad quid ponuntur habitus morales? Resp. ponuntur virtutes morales non solum, vt per eas potentiae agant recte, sed etiam vt delectabiliter, & prompte agant, quia recte agere potest quis sine habitu proprio acquisito, sed non delectabiliter, sicut patet in virtuoso nouiter ad bonum conuerso, cui ratio recta dictat aliquid opositum vitio confueto esse eligendum, eligit, & recte eligit; non tamē prompte, & delectabiliter, non enim statim per huc actum virtuosu[m] est corruptus totus habitus virtuosus: immo talis habitus virtuosus est vel nihil, vel parum remissius, quod patet, quia sicut difficulter eligit bonum honestum, sic delectabiliter eligeret opositum secundum consuetudinem precedentem. *Scot.* *ibid.* l. B.

5. Int. Quot modis possunt moderari animæ passiones? Resp. quod passiones vel sunt actu existentes in anima, vel possunt inesse: passiones existentes

H h h h

pos-

Possunt modicari dupliciter: uno modo minuendo, non insit passio immoderata, & excessiva, sicut obiectum est natum delectare potentiam sensituum sibi derelictam; alio modo referendo delectationem illam in fine conuenientem rectae rationis passiones vero futurae, & quae possunt inesse, moderantur dupliciter, primo modo fugiendo obiectum, quod natum est delectare immoderatam potentiam; secundo modo assumenda sola illa obiecta, quae nata sunt moderare delectare, & tunc passio futura non moderatur in se, sed praecavetur, ne immoderata insit, qui modi conueniant potius voluntati, quam potentiae sensituae. *Scot. ibid. l. P.*

6. Int. Vtrum intellectu ostendente aliquid voluntati, & ipso non errante, possit voluntas in oppositum? Resp. affirmatiue, cum sit potentia libera, & potest velle, & non velle obiectum ostensum; & alter sentire esset error. *Scot. 2. sentent. dist. 33. quast. m. l. Cuiusmodi voluntatio in intellectu ostenditur?*

7. Int. Vtrum in voluntate possit esse actus rectus sine habitu moralis? Resp. affirmatiue; potest enim esse actus bonus, & moraliter bonus, quia sicut intellectus potest in rectum iudicium sine habitu intellectuali, sic pariter dicendum est de voluntate; & sicut per primum actum, vel plures recte elicitos in intellectu generatur prudentia, sic per primum actum, vel plures recte elicitos voluntatis generatur in voluntate virtus moralis, inclinans ipsum ad recte eligendum. *Scot. ibid. l. H.*

8. Int.

8. Int. Vtrum in appetitu sensitivo sit virtus moralis? Resp. potest concedi in appetitu sensitivo aliqua virtus moralis improprie, nam ex imperijs voluntatis factis appetitui sensitivo ad bene operandum, tunc in ipso appetitu generatur quidam habitus inclinans ipsum, ut delectabiliter moueat ad sensibilia ex imperio voluntatis, qui habitus sic derelictus, licet non sit propriè virtus, quia non est electivus, nec inclinans ad electiones, nihilominus aliquo modo potest dici virtus, quia inclinat ad illa, quae sunt consona rectae rationi. *Scot. ibid. l. H.*

9. Int. Vtrum in Angelo possit esse virtus moralis? Resp. quod si Angelus esset creatus in puris naturilibus, & non haberet virtutes morales, tunc ex rectis electionibus possent generari tales habitus, non ad moderandum passiones in vniuersali voluntati ostendas ab intellectu, & dictato, quid esset agendum; nam si possibile esset huiusmodi passiones habere, voluntas Angeli consona tali dictamini, posset habere ex multis electionibus habitum moralem rectum; immo etiam, quia Angelus potest velle habitum temperantiae in quantum velit bonum temperantiae mihi, potest in voluntate Angeli habitus temperantiae dari, quia per mihi, & tibi non variatur ratio formalis habitus. *Scot. ibid. l. I.*

10. Int. Vtrum parvuli habeant in patria virtutes morales? Resp. quod non est necesse illos habere virtutes morales in patria, sed sufficit eis charitas, quae bene disponit circa omnia volubilia in una ratione

vo-

vobis. Vel potest dici, dummodo pertineant tales virtutes morales ad aliquam perfectionem comprehensionis, quod possint in patria acquiri per actus suos, & sic loquendo de cognitione in proprio genere, beati in patria posunt addiscere, quae in mundo non cognoscetebat. *Scotus 3. sentent. dist. 36. quest. vniuersitatis. P.*

11. Int. Vtrum in Deo possit ponи habitus moralis? Resp. quod sicut ponitur in Deo charitas sine accidentalitate, ita posset ponи in Deo esse rationem virtutum moralium; nam potest Deus mihi velle bonum virtutis, sicut dictum est de Angelo. *Scot. 3. sent. d. 33. q. vniuersitatis. K.*

12. Int. Vtrum in parte corporea possit generari habitus moralis? Resp. in animatis sensitiuis potest ponи quidam habitus improprii, quatenus per actus quosdam generatur quedam qualitas ad prompte operandum, sicut manus inexercitate per motum est inhabilis ad citharizandum, & e converso, manus exercitata fit habilis ad tale opus, & huiusmodi qualitas, prout est habilitas ad opus virtutis, conceditur in animatis, quamvis irrationalibus; de inanimatis vero simpliciter negatur; nam ex frequentatione latetus alicuius lapidis sursum, non proicitur facilius. *Scotus ibidem l. M.*

13. Int. Vtrum actus moralis ad hoc, vt sit rectus, requiratur referri in Deum? Resp. negatiuе, quia referre tantum conuenit Charitati; charitas enim, quae est habitus superior, habet, vt referat actum in

Deum;

Deum; actus vero moralis ad hoc, vt sit rectus, non requirit hoc, sed sufficit, quod negatiuе se habeat ad referri, & non se habeat contrarie ad referri. *Scotus ibid. l. N.*

14. Int. Vtrum virtus moralis differat specie a charitate? Resp. quod, quamvis differant specie, at tamen sunt virtutes ordinatae, ac una superior, & alia inferior, & ideo non est necesse, quod bonitas, quam habet actus ab una, sit distincta absolute specie a bonitate, quam habet ab alia; sicut in virtutibus dispensatis potest concedi, vnde debet dici, quod charitas sit forma, & perfectio aliarum virtutum, cuius bonitas ex completiva bonitatis cuiuscumque alterius actu. *Scot. Quolib. q. 17. l. H. I.*

15. Int. Vtrum per unicam virtutem possit quis agere recte, rectius, & rectissime? Resp. affirmatiuе, quia habitus moralis potest intendit secundum gradus, & sic operans per diuerstatem gradus se disponit ad diuersitatem modorum circa proprium obiectum. *Scot. 3. sent. d. 34. q. vniuersitatis. A. A.*

16. Int. Vtrum in homine viatore requirantur sufficienter ad suam perfectionem solum septem virtutes, scilicet tres Theologicae, & quatuor Cardinales? Resp. affirmatiuе, quia obiectum, circa quod potest perfici, non potest esse, nisi Deus, vel creatura; circa Deum immediate sunt tres virtutes Theologicae; circa creaturam vero perficitur viator virtutibus Cardinalibus; nam ex Theologicis intellectus perficitur fide; voluntas vero spe, & charitate; ex Cardinalibus intel-

intellectus perficitur prudentia, & voluntas perficitur alijs tribus, & secundum istas virtutes, seu gradus istarum in specie, viator est perfectus; secundum enim, quod istae sunt intensiores, & remissiores, homo est magis, vel minus perfectus, & si sint intensimè quantum possunt esse in via, homo est simili-
ter perfectus, quantum potest esse in via. *Scot. ibid.*
I. B. C. I.

17. Int. Quomodo ostendetur viatorem perfici per quatuor virtutes morales? Resp. sic potest ostendis; quia virtus moralis, vel est habitus intellectivus, vel appetitiivus; si intellectivus, sic est prudentia, que perficit intellectum, si appetitiivus, vel est in ordine ad se, vel in ordine ad alium; si in ordine ad alium, sic est iustitia; si in ordine ad se, vel circa appetibilias primò, & sic est temperantia, vel circa appetibilias non primò, & sic est fortitudo. *Scot. 3. sent.*
d. 34. q. vn. l. E.

18. Int. Vtrum scientia, quæ est habitus specula-
tivus, perficiat hominem? Resp. quod scientia perficit hominem, sed non ad bene operandum, & ideo non numeratur inter virtutes Cardinales. *Scot. ibid.*
lir. E.

19. Int. Quotuplex est potentia ad virtutes mo-
rales? Resp. duplex, scilicet concupisibilis, & irascibilis; Irascibilis est potentia recipiens obiectum, quod ex se natum est esse vindicabile, vel punibile; Concupisibilis est potentia respiciens obiectum, quod ex se natum est esse conueniens, vel disconueniens. *Scot. ibid. l. F.*

20. Int.

Int. Quomodo differunt istæ duæ potentiae? Resp. differunt ratione obiectorum, quia aliud est obiectum concupisibilis, & aliud irascibilis; obiec-
tum concupisibilis est conueniens, vel disconue-
niens; obiectum irascibilis est vindicabile, vel puni-
bile; quod potest dici irascitium, vel potius offendens. Differunt etiam istæ duæ potentiae ratione ac-
tum, quia actus concupisibilis est persequitio, vel
fuga; actus vero irascibilis est irasci, vindicare, vel
velle vindicare, & iste est adæquatus actus eius. *Scot.*
ibidem l. F.

21. Int. Vtrum obiectu irascibilis possit esse obie-
ctum concupisibilis? Resp. affirmatiæ, sed non de
obiecto primo, bene tamen de obiecto quasi secun-
dario, quatenus offendens potest dici disconueniens.
Scot. ibid. l. F.

22. Int. Vtrum in irascibili sit aliquando tristitia?
Resp. affirmatiæ, quando irascibilis habet acrum
imperfectum, scilicet quando desiderat vindicare,
sed actu non vindicat, quando vero actu vindicat,
tunc est sine tristitia, imo cum magna delectatione
propria, secundum Aristot. 2. Reþtoric. vbi dicit: *In
viri quasi mel.* *Scot. ibid. l. F.*

23. Int. Quomodo debent huiusmodi potentiae
operari? Resp. quod irascibilis, ut ordinata, ga-
re, aliquando debet repellere offendens, & aliquando
non debet. Ad repellendum offendens, quod iuste, re-
pellit, debet, datur quedam virtus, quæ nominatur
bellicositas, ad non repellendum vero, sed subtin-
dum,

dum, ordinatur per aliam virtutem, quæ dicitur patientia, que virtutes dantur, ne immoderatae velint operari. *Scot. 3. sent. d. 34. q. vn. l. G.*

24 Int. Vtrum in concupisibili sit aliquando tristitia? Resp. affirmatiuè, quod prouenit propter nolitum positum in esse; per exemplum de cibo; quia carere cibo est nolitum concupisibilis, ex qua nolitione sequitur tristitia, quæ quasi refugit nolitum illud. *Scotus ibidem l. G.*

25 Int. Vtrum sit vna tristitia concupisibilis potentiae, & irascibilis? Resp. quod sunt duæ tristitiae, & loquendo de sensitivis, sicut currit exemplū, sunt duo dolores, quod patet, quia sunt duo nolita posita in esse; tum quia etiam unus potest intendi sine alio, tum etiam ratione organi, quia habent organa diuersa; nam organum concupisibilis dilatatur in delectatione, & clauditur in dolores organum vero irascibilis est circa cor cum calefactione, quæ est accessus sanguinis circa cor. *Scot. ibid. l. G.*

26 Int. Vtrum in voluntate sint potentiae, irascibilis scilicet, & concupisibilis? Resp. affirmatiuè, est tamen vna potentia distincta per obiecta, sicut patet de portione superiori, & inferiori in eadem potentia, quæ distinguuntur per obiecta; nam voluntas habet suum delectabile sibi conueniens secundum se, vel conueniens appetitu sensitiuo, cum quo coniungitur in eodem supposito, potest eadem voluntas habere obiectum offendens, & illud respicere actu nolendi repulsiuo, & imperioso, scilicet imperan-

do

do appetitu sensitiuo, ut repellat. *Scot. ibid. lit. H.*

27 Int. Quibus virtutibus perficiuntur istæ potentiae? Resp. quod proprius habitus perfectius concupisibilis est temperantia, & proprius habitus perfectius irascibilis est fortitudo, loquendo de habitibus acquisitis, non de infusis. *Scot. 3. sent. d. 34. q. vn. l. I.*

28 Int. Quam portionem perficiunt habitus infusi? Resp. quod perficiunt concupisibilem, quia illi habent Deum pro obiecto, qui est tantum voluntatis, & non nobilis. *Scot. ibid. l. I.*

29 Int. Vtrum dentur aliæ virtutes in anima? Resp. affirmatiuè, quia dantur alij habitus dependentes ab istis; nam temperantia, quæ perficit concupisibilem, non est vna tantum, sed subdividitur, quia est genus intermedium, sicut fortitudo, & iustitia; nam prima concupisibilis sunt duo, scilicet bonum honestum, & bonum delectabile, siue honor, & voluntas, habitus, qui moderatur circa bonum honestum est, humilitas; habitus, qui moderatur concupisibilem circa voluptatem, vel est castitas, si moderatur circa voluptatem venereum, vel est lobrictas, si moderatur circa voluptatem gustabilium. *Scot. ibid. l. k.*

30 Int. Quomodo subdividitur fortitudo? Resp. fortitudo, quæ perficit irascibilem subdividitur, quia, vel perficit hominem ad repellendum ea, quæ sunt repellenda, & sic est bellicositas, vel perficit ad non repellendum, sed ad substinentium repellenda, & sic est patientia. *Scot. ibid. l. L.*

Illi

31 Int.

31 Int. Quomodo subdividitur iustitia? Resp. Iustitia, quæ dicitur perfectissima virtus subdividitur, quia iustitia est in ordine ad adulterum; si est in ordine ad alterum, se communicando illi, quantum potest, sic est amicitia; amicitia enim est, qua quis dat se ipsum proximo, quantum potest se dare, & in quantum potest proximus habere, cum si communicat illi aliquid aliud à se; tunc vel communicat bona temporalia ad vitam humanam, & sic est iustitia commutativa; vel communicat bonum sibi necessarium adiunctum, & tunc, si tale bonum est iustum regimen est Praesidentia, vel Dominatio; vel comunicat ei iustum subiectionem, & tunc est obedientia. *Scot. 3. sent. d. 34. q. vn. l. L.*

32 Int. Vtrum habens vnam virtutem possit elicere actum contra aliam virtutem? Resp. affirmatiè, & ideo sicut potest per vnam virtutem delectari, potest tristari per aliam? Ut si temperatus delectabiliter operatur, dum abstinet ab opere intemperantiae, potest tristari, ne subeat terribilia, & tunc non tristatur circa materiam illius virtutis, quam haberet, sed solum per accidens, quia concomitante alia materia, circa quam non est virtuosè dispositus, ut circa ipsam virtuosè, & delectabiliter operetur. *Scot. 3. sent. d. 36. q. vn. l. C.*

33 Int. Vtrum vna virtus sola perducat ad finem virtutum? Resp. quod, si loquuntur de fine virtutum moralium simpliciter, vtiique vna virtus non perducit perfectè; tamen quantum in se est, & quantum suf-

sufficit, perducit ad perfectionem, & ad finem talis virtutis. *Scot. ibid. l. D.*

34 Int. Vtrum virtus sit amisibilis? Resp. affirmatiè; quamvis enim Aristotelis dicat, habitus est de difficulti mobilis à subiecto, non tamen dicit, est inaccessibilis, sicut habens virtutem, si recedit ab apice virtutis, non sequitur illam non fuisse virtutem, etiam perfectam secundum rationem habitus. *Scot. ibid. l. D.*

35 Int. Vtrum ad esse virtutis, vt sit perfecta, requiratur concordia alterius virtutis? Resp. negatiè, quia tunc vna virtus esset ratio essendi virtutem alij habitu, ut fortitudo temperantie, & temperantia fortitudini, & sic vna esset virtus perficiens, antequam esset virtus, quod non videtur asserendum; non enim daretur prima virtus perficiens, si deberet ad alia perfici. *Scot. ibid. l. A.*

36 Int. Vtrum virtutes morales quantum ad genera, puta, fortitudo, Iustitia, & temperantia sunt necessario connexæ? Resp. negatiè, quia sunt perfectiones partiales, & sic idem perfectibile potest esse simpliciter perfectum secundum vnam perfectionem in summo, & simpliciter imperfectum secundum aliam; sicut exemplificatur de homine perfectè in summo disposito circa auditum, & imperfecto circa alios sensus, sic homo potest esse perfectus quantum ad quoscumque habitus temperantiae, quamvis carens fortitudine nō sit perfectus circa materiam fortitudinis; benè tamen carens fortitudine potest dici non

non simpliciter perfectus moralis, & generaliter, sicut carente uno sensu non dicitur perfectè sentiens. *Scot. 3. sent. d. 36. q. vn. l. B.*

37 Int. Vtrum virtutes morales sint connexæ inter se secundum species? Resp. negatiè loquendo secundum bonum virtutis, sed secundum bonum meritorium sunt connexæ; non enim quis meretur per temperantiam sine virtute humilitatis, vel sine negatione superbie, quæ est vitium oppositum humilitati, sicut conceditur de paupere non liberali, de castitate coniugali sine virginali, de magnanimo sine humilitate. *Scot. ibid. l. D.*

38 Int. Vtrum virtutes morales sint connexæ cum virtutibus theologicis? Resp. negatiè, non enim, ut sint perfectæ in sua specie requiritur virtus theologica, quia, ut dicit D. August. in serm. de Patient. & habetur de Panit. d. 3. Can. 49. *si quis autem. Si H*ereticus, vel Schismaticus pro errore moriatur, habet patientiam morale, & tamen non habet virtutes theologicas. Si postea loquatur quantum ad virtutem perfectionem, quam possunt habere, debent esse connexæ cum theologicis virtutibus: Et sic virtutes morales sunt perfectæ sine virtutibus theologicis, loquendo de perfectione intrinseca, non autem de perfectione extrinseca. Vel virtutes morales sunt connexæ cum theologicalibus in ordine ad finem ultimatum, sed non in ordine ad finem non ultimatum. *Scot. ibid. l. D. N. Q.*

39 Int. Vtrum ad virtutem moralem requiratur pru-

prudentia, sive dictamen rectum mediorum, vel finis? Resp. quod ad virtutem moralem prærequisitor habitus dictatius practicus de fine particulari, & de medijs ordinatis ad illum finem; quia aliter, cum media sint diuersa, si solum de medijs esset rectum dictamen, non haberet prudentia suam unitatem a fine, sicut quilibet habitus practicus. *Scot. 3. sent. d. 36. q. vn. l. I.*

40 Int. Vtrum possit esse prudentia in intellecto, absque recta electione in voluntate, & è controversiæ? Resp. affirmatiè, quia possunt esse recta dictamina, vel circa finem, vel circa media, & tamen electio voluntatis esse contraria, & non rectæ; tamen non potest esse actus rectus in voluntate, nisi sit concors iuxæ regulari dictanti, nempè prudentiæ, & sic concèditur, quod virtus moralis etiam potest esse sine prudentia circa suam materiam. *Scot. ibid. l. K.*

41 Int. Vtrum sint plures prudentiæ, vel vna? Resp. quod prudentia potest dici genus intermediū, sicut dictum est de virtutibus moralibus, habens sub se plures species prudentiæ, quatenus alia dictat circa finem castitatis, alia circa finem abstinentiæ, &c. & sic omnes virtutes connexæ sunt prudentiæ, quia quilibet virtus moralis habet particulare dictamen rectum, quod dictat circa finem illius, sicut potest dici de factibilibus, & idco potest intellectus practicus dictare circa finem vnius virtutis, & non dictere circa finem alterius virtutis. *Scot. ibid. l. M.*

42 Int. Vtrum possit generari habitus moralis si

ne prudentia? Resp. negotiū, quia ex continuatis electionibus potest generari quædam qualitas contra iudicium rationis erroneæ, qui habitus esset concors rectæ rationi, si recta ratio dictaret; tamen quia illæ electiones non sunt regulatæ à recto dictamine, non potest ex eis generari habitus electius, nec virtus moralis, sed solum quædam qualitas. *Scotus ibidem lit. T.*

43 Int. Vtrum beatitudines, quas ponit Saluator Dominus, scilicet Paupertas, mititas, Luctus, Desiderium, Misericordia, Munditia, Pax, Patientia sint idem habitus, cum habitibus virtutum? Resp. affirmatiū; nam duæ species temperantie, humilitas scilicet, & castitas exprimuntur ibi, *Beati pauperes spiritu*. Vbi D. August. intelligit humilitatem, & ibi, *Beati mundo corde*, quoniam munditia cordis est immunitas voluntatis ab omni inordinata affectione, vel delectatione, tam ratione sui, quam ratione appetitum sensitiorum, quibus coniungitur. Fortitudo exprimitur ibi, *Beati, qui persequutionem patientur propter iustitiam*. Tres species iustitiae scilicet amicitia, exprimitur ibi, *Beati mites*: Dominatio, & obedientia, exprimuntur ibi, *Beati Pacifici*; nam pax seruatur in hoc, quod Præsidens rectè regat, & quod subditus rectè obediatur: alia autem species iustitiae exprimitur ibi, *Beati misericordes*, nullus enim est ita dispositus ad communicandum bona, quam misericors. Similiter exprimitur virtutes theologicæ, charitas enim exprimitur ibi, *Beati, qui esuriant, & sitiunt iustitiam*,

spes

spes exprimitur ibi, *Beati qui lugent*, quia luctus est habitus desiderandi, & licet non exprimantur duæ virtutes intellectuales, fides scilicet infusa, & acquisita, & Prudentia, tamen præintelliguntur per appetitivas iam applicatas; quia non est voluntas propriè disposita, nisi virtute correspondentे in intellectu. *Scot. 3. sent. d. 34. q. vn. I. M. N.*

44 Int. Vtrum liberalitas sit species iustitiae? Resp. affirmatiū, sed est species inferior, quam sit misericordia, quia liberalitas non disponit ita hominem ad communicandum bona alteri, sicut misericordia, per quam misericors communicat, non ut rebeat, nec ut prius rebeneficiatus ab eo, cui communicat, & licet liberalis communiceat amico, tamen inferior est se potest liberalitas, quam misericordia. *Scot. ibid. lit. N.*

45 Int. Vtrum septem dona Spiritus Sancti, scilicet Sapientia, Intellectus, Consilium, Fortitudo, Scientia, Pietas, & Timor sint idem cum virtutibus moralibus? Resp. affirmatiū, quia per sapientiam exprimitur charitas, & spes, quia charitas est habitus, quo sapit habenti illud obiectum, quod est in se sapientum, quo scilicet placet mihi bonum in se; sed quatenus illud bonum volo mihi, exprimitur spes. Per intellectum, & scientiam exprimitur fides infusa secundum actum imperfectum, & perfectum, scilicet implicitam, & explicitam. Per Consilium exprimitur prudentia; Prudentia enim est habitus consiliatiuus, quia est habitus rectè syllogizandi practi-

45. Fortitudo exprimitur proprio nomine. Per timorem exprimitur humilitas, quæ est species temperantie, & per pietatem exprimitur misericordia, quæ est species iustitiae. *Scot. 3. sentent. dist. 34. q. 9. vñ. li. Q.*

46. Int. Vrum duodecim fructus Spiritus Sancti, Charitas scilicet, Gaudium, Pax, Patientia, Benignitas, Bonitas, Longanimitas, Mansuetudo, Fides, Modestia, Continencia, Castitas, sunt idem cum virtutibus moralibus? Resp. quod fructus spiritus, vel sunt virtutes in se, vel sunt in speciebus virtutum, vel Passiones, quæ consequuntur virtutes. Nam charitas exprimitur proprio nomine, sic pariter fides. Per longanimitatem exprimitur spes. Fortitudo per patientiam. Iustitia in specie sua, scilicet misericordia exprimitur per Bonitatem, quia communiter dicuntur bonus; qui communiceat se proximo, est in alia specie, id est amicitia, quæ per benignitatem exprimitur. Dominatio, & obedientia exprimuntur per mansuetudinem. Temperantia exprimitur in suis spatiis per Continentiam, & Castitatem, quia, si est moderativa circa venerea, tunc est Castitas, si vero est moderativa circa delectabilia, tunc est Continentia. Prudentia exprimitur per Modestiam, quia sicut modestus est ille, qui tenet modum debitum in actione, sic Prudentia est invenire modum in actione, & præfigere, & terminare. Gaudium vero, & Pax sunt delectationes concomitantes, vel consequentes actionem, qui Gaudium propriè est delectatio in

in voluntate, & Pax est securitas habendi obiectum sine repugnantia. *Scot. 3. sent. d. 34. q. vn. l. P.*

47. Int. Vrum detur virtus heroica distincta ab alijs? Resp. negatiuē, sed solum virtus dicitur heroicā quo ad perfectissimum gradum, quia eadem virtus in specie circa obiectum unum perfecte circumstantionatum contingit recte, rectius, & rectissime agere, & in hoc ultimo gradu dicitur heroicā: & metaphorice dicitur quod perficiat modo inhumano, quia scilicet non est communiter hominis ad illum gradum attingere, licet sit eiusdem speciei. *Scotus ibid. lit. R.*

48. Int. Vrum sapientia, Consilium, Scientia, & Intellectus sint habitus intellectuales? Resp. quod sapientia potest dupliciter considerari, uno modo ut est habitus maxime scibile, primas causas, & prima principia contemplans, & sic est intellectualis; alio modo, ut est habitus, quo sapiens sapit obiectum dilectum, & sic est donum, & spectat ad voluntatem, cum sit charitas. Consilium similiter potest dupliciter considerari, uno modo, ut dicit deliberationem agendi circa omnia agibilia, & sic est virtus moralis, alio modo prout est deliberatio de operibus arduis, sive ad quæ tenemur, sive ad quæ non tene-
mūr, & sic est donum. Scientia etiam dupliciter accipitur, uno modo ut est cognitio certa, evidens, de obiecto necessario, acquisita per discursum, sic est habitus intellectualis, alio modo accipitur, ut distinguit cognitionem explicitam credendorum, & sic

non distinguitur à fide, & est donum. Sic Intellectus dupliciter accipitur, uno modo, vt est habitus principiorum, & sic est intellectualis habens evidentiam ex terminis; alio modo accipitur, vt importat implicitam cognitionem de credibilibus reuelatis, &

Sic est Donum. Scot. 3. sent. d. 35.

quest. vn. lit. A.

DE ACTIBUS HUMANIS.

TIT. XXIX,

Intro. Nt. Quotuplex est bonitas? Resp. duplex est bonitas, naturalis scilicet, & moralis. Bonitas naturalis est illa, qua cōpetit cuicumque enti positivo secundum gradum sua entitatis. Scot. 2. sent. d. 7. quest. vn. lit. E.

Vel bonitas naturalis (non entitativa) est perfectio secunda alicuius rei integrata ex omnibus conuenientibus sibi.

Scot. 2. sent. d. 40. q. vn. l. A.

2 Int. Quid est Bonitas moralis? Resp. Bonitas moralis est integritas omnium conditionum in actu, & circumstantiarum, & hoc præcipue, vt illæ conditio[n]es di[st]entur à recta ratione debere messe actui simpliciter. Scot. 1. sent. dist. 17. q. 2. l. X. & 2. sent. d. 7. q. vn. l. Q.

Vel Bonitas moralis est integritas eorum omnium, quæ recta ratio operat[us] iudicat debere ipsi actui, vel ipsi agenti in suo actu conuenire. Sc. Quol. q. 18. l. C.

3 Int. Quid est bonum morale? Resp. Est ens per accidens aggregans in se aliquem actum, & circumstantias multas actui conuenientes; ita quod totum ratione unius circumstantia potest concludi tamquā bonum eligibile, qua circumstantia circumscripta, ratione alterius circumstantia non erit eligibile. Scot. 3. sent. a. 15. q. vn. l. V.

4 Int. A quibus dicitur actus naturaliter bonus? Resp. tunc actus dicitur naturaliter bonus, quando conuenit cause, efficienti, obiecto, fini, & formæ: quia ista nata sunt conuenire naturaliter, & conuenire ad eius esse naturale; & istis deficientibus omnibus, actus dicitur perfectè malus; quibusdam vero subtractis dicitur malus, sed non perfectè. Scot. 2. sent. d. 40. q. vn. l. A.

5 Int. Quotuplex est bonitas moralis? Resp. triplices est, prima est bonitas ex genere; secunda bonitas virtutis, sive circumstantionata; tertia bonitas meritoria. Prima est illa, qua conuenit voluntate.

ni, quatenus talis actus transit super obiectum conueniens tali actui secundum dictamen recta rationis, & dicitur ex genere, quia est quali materialis respectu alterius bonitatis in genere moris. Secunda est illa quæ conuenit volitioni quatenus elicetur à voluntate cum omnibus circumstantijs dictatis à recta ratione, ut debeant si competere in eliciendo ipsam volitionem. Tertia est illa, quæ conuenit actui, quatenus supposita iam dicta duplice bonitate, ipse actus elicetur conformiter principio merendi, quod est gratia, seu charitas, sive secundum inclinationem Charitatis. Primò ut dare eleemosynam Secundo dare eleemosynam Pauperi Agenti, loco tempore, & propter amorem Dei; Tertio dare eleemosynam ex charitate, non ex inclinatione naturale. *Scot. 2. sent. d. 7. q. vn. l. E. & in Addit. Quolib. q. 18.*

6 Int. Quot circumstantiæ requiruntur ad actus moralis bonitatem? Resp. multæ requiruntur; prima, quod actus sit ab agente libero. Secunda, & vocatur circumstantia obiecti) quod debeat esse conueniens agenti, & actioni illius, ex quo obiecto conuenienti habet actus bonitatem ex genere, cum sit prima bonitas in genere moris, quæ potest per alias circumstantias determinari, sicut genus per differentias. Tertia est circumstantia finis, quia actus moraliter bonus, ut sit bonus, necesse est, ut habeat finem cum ordine ad Deum, id est facere illum actum moralem propter Deum, secundum naturalem inclinationem, esto quod per actum illum elicitum extra, non attin-

gatur finis electionis. Quarta est circumstantia modi. Quinta circumstantia temporis, quia posito tali agenti libero, propter talem finem, & secundum tale modum, non debet ei conuenire semper talis actio, sed pro tempore, pro quo est ordinabilis ad talem finem, vel pro quo potest talem finem habere. Sexta est circumstantia loci. *Scot. 2. sent. d. 40. quest. vn. l. B. & Quolib. q. 18. l. F. G. H.*

7 Int. Utrum bonitas moralis sit tantum ex fine? Resp. negatiuè, quia, ut dicit D. August. *Cont. mendac.* Multi actus non possunt esse boni, etiam si propter finem bonum sicut, requiritur enim ad bonitatem moralē actus, ut sit ex aggregatione omnium conuenientium actui secundum rectam rationem. *Scot. 2. sent. d. 40. q. vn. l. A.*

8 Int. Quid est malitia moralis? Resp. malitia moralis est disconuenientia circumstantiarum, quæ deberent inesse actui, sive sit priuativa per carentiam circumstantiæ debitæ actui, sive in contraria per positionem circumstantiæ repugnantis. *Scot. Quolib. q. 18. l. K.*

9 Int. Quotuplex est malitia moralis? Resp. triplex est. Prima est ex genere; Secunda ex aliqua circumstantia deordinante; Tertia est malitia de meritoria. Prima est quando actus bonus ex bonitate naturæ est malus, quia transit super obiectum disconueniens, puta odire Deum, si odium posset transire super Deum. Secunda est illa, quæ licet transeat super obiectum conueniens secundum rectam ratio-

nem actui, oritur ex aliqua circumstantia deordinante actum. Tertia est illa, quae oritur non ex charitate, & gratia, sed ex demerito. *Scot. 2. sent. d. 7. q. vn. l. F. & Quolib. q. 18. in Addit.*

10. Int. Quo modis accipitur malitia? Resp. duobus modis accipitur, contrarie scilicet, & priuatiue. Priuatiue, & est quando quis agit non cum circumstantia debita, neque cum circumstantia indebita, ut quando quis non ordinat actum ad finem debitum, nec ad finem indebitum, & ex talibus actibus potest generari in malitia habitus consimilis, quod patet exemplo; Nam dans eleemosynam non propter amorem Dei, neque ob vanam gloriam, facit actum malum malitia priuatiua, qua ille actus est non bonus. Contrarie est quando quis agit cum circumstantia positiva includente aliquam deformitem, vt qui facit eleemosynam non propter amorem Dei, sed propter vanam gloriam. *Scot. 2. sent. d. 7. q. vn. l. F. & Quolib. q. 18. l. k.*

11. Int. In quo reperitor malitia? Resp. malitia reperitur in illo, in quo reperitur iustitia, seu bonitatem iustitia habitualis, vt contra distinguitur à peccato originali, & iustitia actualis est in voluntate, sic pariter malitia habitualis, nempè peccatum originale, & malitia actualis, scilicet peccatum actuale est in voluntate. *Scot. 2. sent. d. 24. q. 4. l. A.*

12. Int. Quotuplex est iustitia? Resp. duplex est una est iustitia habitualis, quatenus est rectitudo habitualis, à qua voluntas dicitur habitualiter recta;

aliam

alia est iustitia actualis, & est rectitudo in actu, quae est conformitas actus eliciti ad suam Regulam. *Scot. Quolib. q. 18. l. V.*

13. Int. Vnde dicitur actus rectus, vel iustus? Resp. actus dicitur iustus à iustitia actuali, non ab habituali, quae est rectitudo propter se seruata, verum tamen est, quod talis iustitia primaria dicitur, & voluntas seruat illam propter se, hoc est tenet in actu suo; Datur etiam alia iustitia actualis, quae dicitur secundaria, quae est rectitudo actus, siue conformitas actus, & haec est in actu imperato voluntatis, vel potest dici iustitia voluntatis, non subiectiuē, sed causaliter, quia voluntas est causa imperans actum alterius potentiae. *Scot. ibid. l. X.*

14. Int. Vtrum unus actus possit esse circumstantiatus pluribus circumstantijs? Resp. affirmatiue, non solum pluribus circumstantijs partialibus, quae integrant vnam bonitatem, sed etiam potest idem actus esse circumstantiatus completere omnibus circumstantijs pertinentibus ad vnam virtutem. Exemplo, vado ad Ecclesiā ex iustitia, quia teneor per obedientiam, vel ex voto, vado ex charitate ad Deum, vt orem, vel vt exhibeam Deo cultum Latrie, vado etiam ex charitate fraterna, vt ædificem proximum. *Scot. quolib. q. 18. l. L.*

15. Int. Vtrum unus actus possit esse melior alio actu eiusdem virtutis? Resp. affirmatiue loquendo tam de bonitate morali, quam de bonitate meritoria, quia quanto plura motiva ordinata agendi concur-

runt,

runt, tanto est melior; quod è conuerso dicendum est de malitia, quando concurrunt plura dictamina de oppositis, quæ deberent inesse actui. *Scot. ibid. l. L.*

16. Int. Datur ne aliquis actus, qui sit moraliter bonus ratione obiecti? Resp. affirmatiuè, & talis est amare Deum, quod non potest esse contra rectam orationem, imo necessario est secundum rectam rationem, quod talis actus tendat in tale obiectum, & hoc est, quia tale obiectum est finis ultimus secundum se volendus, à quolibet ordinato ad finem illo modo, quo potest finem amare. *Scot. 4. sent. d. 26. q. vn. l. C.*

17. Int. Quomodo contrariatur malitia, & bonitas ex genere? Resp. contrariatur contrariè, quia necessario actus, vel est circa obiectū cōueniens, vel circa obiectum disconueniens, & sic vel est bonus, vel est malus ex genere. *Scot. 2. sent. d. 7. q. vn. l. F.*

18. Int. Vtrum sint idem malitia priuatiua, & contraria ex circumstantia? Resp. negatiuè, potest enim aliquis actus carere aliqua debita circumstantia requisita ad perfectionem actus virtuosi, & tamen non elici cum circumstantia repugnante, vt si quis daret eleemosynam pauperi sine circumstantia finis, quia non considerat finem, tunc iste actus esset malus malitia priuatiua, & non contraria, quia non ordinatur ad finem indebitum, sicut esset, si fieret eleemosyna propter vanam gloriam. *Scot. ibid. l. F.*

19. Int. Vtrum sit idem malitia demeritoria contrariè, & priuatiua, accepta? Resp. negatiuè, potest enim

enim actus esse malus malitia priuatiua, quia non elicitus à gratia, & tamen non est demeritorius, quia actus bonus simpliciter in genere moris non est demeritorius, neque meritorius, quia est sine charitate. *Scot. ibid. l. F.*

20. Int. Vtrum actus bonus naturaliter possit esse indifferens ad bonitatem, & malitiam moralem? Resp. affirmatiuè, potest enim actus naturaliter bonus esse, neque malus, neque bonus moraliter; nam habitus iustitiae generatur ex actibus iustis, qui actus non sunt facti à iustitia habitus, quia habitus sequitur ad actus, & sic illi actus non sunt moraliter boni, quia non sunt facti per virtutem, neque sunt moraliter virtuperabiles, sed sunt actus indifferenter ad vtrumque. *Scot. 2. sent. d. 41. q. vn. l. A.*

21. Int. Vtrum si actus fieret per virtutem, ille actus esset necessariò moraliter bonus? Resp. negatiuè, quia quamuis per virtutem actus fiat, tamen non videtur necessitas, quod voluntas habens virtutem, semper vtatur ea necessario ad eliciendum actū correspondentem virtuti, & illa virtute semper vivit, sed tantum quando occurrit passio contraria ita vehementer, quod subvertat rationem, nisi vtatur illa virtute, & sic ille actus elicitus à virtute, scilicet ab habente virtutem, est indifferens ad bonum, & malum moraliter, quia est elicitus præter inclinationem virtutis. *Scot. 2. sent. d. 41. q. vn. l. a. A. & d. 7. q. 7. lit. F.*

22. Int. Vtrum detur actus indifferens quantum

ad bonitatem, & malitiam ex circumstantia? Resp. affirmatiuè loquendo de malitia contraria, sed de priuativa negatur; quia semper actus dicitur malus, qui non elicitur cum omnibus circumstantijs debitis. *Scot. 2. sent. d. 7. q. vn. l. F.*

23 Int. Quomodo se habet actus moralis ad esse meritorium? Resp. circa hoc esē sciendum, quod actus naturalis, hoc est naturæ nudæ præsupponitur virtuti morali, ex qua accipit perfectionem illam, quæ non transcendit ad facultatem naturæ, cuiusmodi est perfectio secundum virtutem moralem: pariter actus moralis, & completere circumstantionatus præsupponit ad perfectionē simpliciter supernaturalem, ad quam dicitur potentialis. *Scot. Quolib. q. 17. lit. H.*

24 Int. Vtrum actus moraliter bonus possit esse indifferens ad meritorium, & demeritorium? Resp. affirmatiuè, quia potest dari actus, qui non habeat sufficientem, rationem boni pertinentē ad meritum, sicut est actus, qui habitualiter tantum refertur in Deum. *Scot. 2. sent. d. 40. q. vn. l. A. B.*

25 Int. Quando est actus indifferens quantum ad bonitatem, & malitiam meritoriam? Resp. tunc est, quando actus est bonus ex circumstantia, ad quam non inclinatur ex charitate, nam ille actus, si est malus ex circumstantia, est etiam malus demeritorie, quia prima malitia infert secundam; si esto bonus ex circumstantia, & non est factus secundum inclinationem charitatis, tunc est bonus non meritorie; & tunc

sic

sic non est bonus, nec malus, sed neuter, quamuis sit bonus ex circumstantijs debitiss. *Scot. 2. sent. dist. 7. q. vn. l. F.*

26 Int. Vtrum actus meritorius sit bonus ex sine? Resp. affirmatiuè, quia actus meritorius præsupponit bonitatem moralem cum omnibus circumstantijs, & ideo sufficit illa relatio debita ad finem ultimum, in quantum ille actus elicit à charitate inclinante ad ultimum finem, indeque sit meritorius. *Scot. 2. sent. d. 7. quast. vn. l. F. & d. 40. q. vn. l. B. & d. 41. q. vn. l. A.*

27 Int. Quinam sunt actus imputabiles? Resp. actus imputabiles ad laudem, vel vituperium, primus est ut sit liberè productus à voluntate, secundus est actus virtuosus secundum virtutem moralem; tertius est charitatiuè, quartus est actus meritorius. Primus dicit respectum ad potentiam liberè eliciendem actum; secundus addit respectum ad virtutem inclinantem, vel ad regulam virtutis, scilicet rationem, ut dictamen. Tertius dicit respectum ad charitatem, quartus dicit respectum ad voluntatem diuinam specialiter acceptantem. *Scot. 2. sent. d. 7. q. vn. l. E. & quolib. q. 17. l. P.*

28 Int. Vtrum actus indifferens sit neuter, dummodo sit in potestate agentis, sit imputabilis? Resp. affirmatiuè, quia quodam modo est vituperabilis, quia agens poterat ordinatè agere, quod non fecit; vel saltem non est laudabilis propter suum defectum, quia poterat laudabiliter egisse. *Scot. Quol. q. 18. l. N.*

29 Int.

29 Int. Quot modis actus meritorius potest ex charitate referri in finem ultimum? Resp.; tripliciter potest referri; primo actualiter, sicut cogitans actualiter de sine diligit, & vult aliquid propter illum: Secundo virtualiter, sicut quando ex dilectione, & cognitione Dei pertinente ad portionem Superiorem, tunc portio inferior considerat talum actum, puta, peccantiae, esse assumendum, & postea illum exequitur volendo, sed non referendo illum actum in Deum, tunc enim Deus nec actualiter cognoscitur, nec diligitur. Tertiò habitualiter, ut est quilibet actus manens cum charitate, quæ est principium referendi in Deum, & tunc illi huiusmodi actus, cum sint referribiles, dicuntur referri habitualiter. *Scot. 2. sent. d. 41. q. vn. l. A.*

30 Int. Quot modis actus potest dici non referri? Resp. tripliciter potest non referri, primo negatiuè, & tunc est, quando actus non refertur, nec actualiter, nec virtualiter. Secundo priuatiuè, quatenus actus non est natus referri, quamvis sit cum charitate. Tertiò, contrariè, quatenus corrumpt principium referendi scilicet charitatem. *Scotus ibid. l. A.*

31 Int. Vtrum stante actu non referri, si peccatum? Resp. quod stante actu non referri priuatiuè, tunc est peccatum veniale, quod potest stare cum charitate, & non esse referibile ad Deum cum charitate. Stare autem actu non referri contrariè: tunc est peccatum mortale, quod demeritorie corruptum charitatem, quæ est principium referendis

stan-

stante vero actu non referri negatiuè, idest nec actualiter, nec virtualiter, tunc non est peccatum mortale, quia ille actus potest stare cum charitate, quod repugnat peccato mortali, quod est corruptiuè charitatis. Nec est peccatum veniale, quia in tali actu est possibile nullam deordinationem reperiri, quæ sufficiat ad peccatum veniale, & sic est actus indifferens. *Scot. ibid. l. A. B.*

32 Int. Vtrum actus, qui refertur actualiter in finem, sit meritorius? Resp. affirmatiuè, quia tunc actus sit ex charitate, quod pariter dicendum est, si actus refertur in Deum virtualiter, quia ille actus est à charitate virtualiter. *Scot. ibid. l. A.*

33 Int. Vtrum actus, qui refertur in finem habitualiter tantum, sit meritorius? Resp. negatiuè, non est meritorius, neque demeritorius, sed indifferens: est cum charitate, ideo non est demeritorius; Non est meritorius, quia ad meritum requiritur relatio vel actualis, vel virtualis, quæ non est hic, & ideo est actus indifferens. *Scotus 1. sentent. dist. 41. quest. vn. lit. B. C.*

34 Int. Vtrum quis teneatur referre semper actu suum in Deum? Resp. negatiuè, non enim tenetur ex necessitate propter peccatum mortale vitandum, nec propter evitandum peccatum veniale ad quod est minor necessitas, quia Deus non obligavit nos ad hoc, vt, vel actualiter, vel virtualiter semper referamus actus nostros in ipsum. *Scot. ibid. l. C.*

35 Int. Vtrum sicut datur actus indifferens, pos-

fit

sit dari habitus indifferens generatus ex pluribus & ceteris indifferenteribus? Resp. affirmatiuè, qui habitus non inclinaret ad actus, neque vt bonos, neque vt malos, sed ad actus indifferentes sicut ipse est habitus indifferens. *Scot. 2. sent. d. 41. quæst. vn. l. D. & 4. sent. d. 6. q. 10. l. O.*

36. Int. Vtrum actus exterior habeat se aliquam malitiam, vel bonitatem propriam, ultra illam, quam habet actus interior? Resp. affirmatiuè, & deducitur ex diuersitate præceptorum negatiuorum; aliud enim præceptum datum est contra actum interiorem, & aliud contra actum exteriorem; & licet actus exterior, quando est distinctus ab interiori, non habeat rationem voluntarij, nisi ponatur in esse per actum interiorem, qui est effectus propinquior, & immediatus voluntatis, quia elicitor à voluntate: tamen quando actus exterior coniungitur cum actu interiori, ex quo aliquo modo procedit, tunc ille actus exterior, vt distinctus, habet distinctam rationem voluntarij, quæ dicitur imperata, & mediata, & ideo distinctam habet bonitatem, vel malitiam. *Scotus Quol. q. 18. l. E. e.*

37. Int. Vtrum actus exterior habeat aliam imputabilitatem ab illa, quam habet actus interior? Resp. affirmatiuè, accipiendo imputabile generaliter, quantum non solum amplectitur, quod est immediate in voluntatis potestate, sed etiam, quod est mediate, & per actum imperatum: nam ex distincta bonitate vel malitia, sequitur distincta imputabilitas; quantum

uis ambae se habeant ad eundem terminum, scilicet, vel ad pœnam, vel ad gloriam, ad vituperium, vel ad laudem. *Scot. Quol. q. 18. l. D. d.*

38. Int. Vtrum malitia actus exterioris addat ad malitiam actus interioris, quæ prafuit, sicut etiam bonitas actus moralis addat ad bonitatem alterius? Resp. affirmatiuè, alia enim est integritas vnius actus ab alterius integritate, & sic alia est carentia vnius à carentia alterius: Nam impossibile est conuenire actui exteriori, quod conuenit actui interiori; & si aliquo modo potest conuenire, est per solam denominationem extrinsecam. *Scotus ibidem l. Q. R. S.*

39. Int. Vtrum auersio actus interioris, & exterioris sit tantum vna? Resp. negatiuè, nam loquendo de auersione, quæ est actualis nolitio finis, quæ dicitur formalis auersio, & loquendo etiam de auersione, quæ dicitur virtualis, prout voluntas non respicit finem sed vult omnino aliquid inordinatum, & deordinans à fine, quod impedit consequitionem finis, hæc auersio est solum in voluntate; sed loquendo de auersione, prout est malitia quæcumque separans à fine efficaciter volendo, vel consequendo, tunc talis auersio potest esse in actu exteriori, & imperato, sicut iam dicta, duobus modis accepta in actu interiori, & elicto voluntatis, & sic non est tantum vna ea auersio actus interioris, & exterioris. *Scot. ibidem l. C. c.*

40. Int. Vtrum voluntas creata possit peccare ex malitia, volendo malum sub ratione mali? Resp. pro-

blematicè, primò affirmatiuè, quia voluntas creata potest velle, quod non vult Deus, pura deformitatem peccati, in qua est malitia; similiter odium Dei cognitum ab intellectu non errante potest esse voluntum à voluntate, quod est malum sub ratione mali. Similiter, quia potest velle malum ex sua libertate, sine occasione passionis, & erroris; nam peccando ex intrinseca passione, est peccatum ex infirmitate contra Patris potentiam; peccando vero ex errore est peccatum ex ignorantia, contra Sapientiam filij. Secundo potest responderi negatiuè quia nullus operatur ad malum aspiciens, dicit D. Dionys. & cum hoc etiam potest stare peccatum ex certa malitia, & est, quando voluntas ex se, sine passione in appetitu sensitivo, & sine errore in intellectu, peccat, sed ex pura sua libertate. *Scot. 2. sent. d. 43. q. 2. l. A. B.*

41 Int. Vtrum Deus possit facere voluntatem rationalem impeccabilem per naturalem? Resp. negatiuè, quia voluntas, quæ in appetendo actualiter non est satiata, nec quietata, nec potest, sibi dimissa, quietari, nisi in bono infinito, potest secundum se appetere aliud ab illo infinito, & sic tendere in aliquod bonum apparens, & deficere in appetendo, Bene potest Deus per Donum suum supernaturale facere voluntatem humanam impeccabilem, per gratiam, idest, quod non peccet. *Scotus 2. sent. dist. 23. q. vn. l. D.*

42 Int. Quomodo imputatur peccatum voluntati creata? Resp. imputatur, non quia ipsa causet sub-

stra-

stratum peccati, vel quia per accidens causet defectum, sed quia voluntas creata tenetur agere rectè, & eum sit libera, agit nō rectè, & hoc illi imputatur pro peccato. *Scot. 2. sent. d. 37. q. vn. l. a. A.*

43 Int. Vtrum voluntas teneatur moderari intellectum? Resp. quod voluntas tenetur auertere intellectum ne speculetur speculabilia, circa quæ inclinatur, si speculatio sit peccatum materialiter intellectui, & formaliter voluntati. *Scot. 2. sent. dist. 6. q. 2. l. k.*

44 Int. Quid est portio superior? Resp. Portio superior est potentia, quæ intendit æternis, & superioribus contemplandis, ac ultimo fini, à quo accipit regulas agendorum. *Scotus 2. sentent. dist. 24. quest. vn. lit. B.*

45 Int. Quid est portio inferior? Resp. Portio inferior est potentia quæ intendit temporalib. agendis, secundum regulas æternas. *Scot. 2. sent. dist. 24. q. vn. lit. B.*

46 Int. Vtrum portio inferior, & superior sit alia ab intellectu, & voluntate? Resp. negatiuè, quia in qualibet istarum potentiarum est dando portio superior, & inferior, superior respectu æternorum, & inferior respectu temporalium. Imago enim trinitatis consistit in illis tribus potentijs cum actibus suis secundum portionem superioriem, dicit D. August. hinc dicendum est in qualibet earum reperiri utramque portionem. *Scotus ibid. l. B.*

47 Int. Vtrum portio inferior sit distincta poten-

M m m

tia

tia à portione superiori? Resp. negatiuè, tum quia ynica beatitudo est utriusque portionis, quia meritum, per quod habetur beatitudo, est portionis inferioris, quæ pariter beatificatur eadem beatitudine, quæ beatificatur portio superior. Tum quia habitus simplex non perficit duas potentias, sicut habetur de charitate, quæ perficit utramque portionem, unde deducitur esse unicam potentiam. Eadem enim voluntas cum eadem charitate diligit Deum, & proximum per duplum portionem; neque quia Deus, & proximus sunt duo distincta obiecta, sequitur, quod exinde oriatur distinctio potentiarum, & præcipue quando unum obiectum potest considerari ut principium cognoscendi aliud, sicut est in casu istarum potentiarum. *Scot. ibid. l. B. C. F.*

48 Int. Vtrum deordinatio in portione superiori sit peccatum mortale? Resp. quod non semper est peccatum; Nam habens aliquem motum subrepuum, & leuem de opinione aliqua circa Articulos fidei, habet deordinacionem in portione superiori, & tamen non est peccatum mortale, licet peccatum gravius sit in portione superiori, quam in inferiori. *Scot. 2. sent. d. 21. q. 1. l. E.*

49 Int. Quid est intentio? Resp. Intentio est actus voluntatis liberè tendentis ad finem, quo actu voluntas non ducitur, sed se ducit ad finem. *Scot. 2. sent. d. 38. q. vn. l. A.*

50 Int. Vtrum in huiusmodi intentione includatur relatio ynius ad alterum? Resp. quod loquendo

de relatione, quæ est conferre per modum iudicij, talis non repertur in intentione, quia sic est solius intellectus, loquendo vero propter includit unum amabile ad aliud, sic relatio, seu referre, cum sit actus voluntatis, includitur in dicta intentione. *Scot. ibidem l. D.*

51 Int. Quid est Sinderesis? Resp. Sinderesis est habitus principiorum; quo intellectus semper necessario tendit in actum iustum, & resistit peccato, quibus principijs per liberum arbitrium voluntas nata est concorditer velle. *Scot. 2. sent. dist. 39. quaest. 1. l. B.*

52 Int. Vtrum sinderesis sit remurmurativa? Resp. est remurmurativa ostensiue, quia ostendit bonum esse volendum, & in hoc est occasio remurmurandi contra malum, at non est remurmurativa formaliter, & elicitiue, quia sic pertinet ad voluntatem. *Scot. ibid. l. B.*

53 Int. Quid est conscientia? Resp. Conscientia est habitus proprius conclusionis practicæ secundum cuius actum nata est conformari electio recte in agibilibus, hinc dicitur stimulare ad bonum. *Scot. 2. sent. d. 39. q. 2. l. B.*

54 Int. Qui actus assignantur conscientie? Resp. assignantur plures actus, vt testificari, accusare, iudicare, stimulare, & alij multi. *Scot. ibid. l. A.*

55 Int. Quomodo sinderesis, & conscientia possunt dici habitus boni, vel mali, cum bonitas; vel malitia pertineat ad voluntatem? Resp. quod tales,

&

& huiusmodi habitus intellectus practici dicuntur boni, vel mali propter conuenientiam eorum ad voluntatem, sicut è conuerso, voluntas potest dici recta, vel curva propter conuenientiam eius ad actum rectum, vel non rectum speculatuum, cui est formaliter in intellectu. *Scot. 2. sentent. dist. 39. quest. 2. lit. D.*

56 Int. Vtrum magis sciens sit magis conscientius? Resp. quod sicut simpliciter sciens scientia practica est conscientius, ita magis sciens practice est magis conscientius, non sciens tantum speculatiue. Vei potest dici, quod magis sciens est magis conscientius, quando est sciens actu, & habitu; modo aliquis in passionibus existens est sciens habitu, non actu; & ideo non potest dici nec conscientius, nec magis, quia passiones vehementes tollunt liberum vsum talis habitus.

Scot. ibid. l. D.

D E

D E O R A T I O N I B V S S A N C T O R U M

TIT. XXX.

I N T R O D U C T I O N

Nt. Vtrū beati possint cognoscere orationes, quas nos offerimus eis in terra? Resp. affirmatiue, dummodo reuelentur ab ipso Deo, quod congruum esse videatur, quia sic Beati sunt coadiutores Dei in procurando salutē electi eo modo, quo sibi potest competere. *Scot. 4. sent. d. 45. q. 4. l. D.*

2 Int. Vtrum Beati cognoscentes nostras orationes, vel sibi, vel Deo per merita ipsorum factas, orent pro nobis? Resp. loquendo de oratione mentali, quæ est desiderium oblatum Deo ea intentione, ut ab ipso habeatur optatum, & loquendo de oratione habituali, quæ est perpetua, & generalis pro omnibus electis, orant utique pro electis, at loquendo de oratione actuali, quam habet sanctus aliquis, specialiter quando sibi reuelatur aliquem in terra ipsum invocare, tunc similiter orat pro illo, & hoc rationabili

le

de est, ut Beatus velit merita sua valere ad salutem illius, qui specialiter inuocat sibi per illa merita subuenire. *Scot. 4. sent. d. 45. q. 4. l. E.*

3 Int. Quid facit Beatus sic orando? Resp. tunc Beatus vult per sua merita, per quae ipse summam perfectionem est adoptus, quod alius attingat eandem perfectionem, per suam orationem, ita ut sua merita non sibi soli sint propria, sed alijs etiam, de beneficio Dei acceptantis. Sicut patet in humanis de aliquo, qui iam peruenit ad summum gradum in curia Regis, qui deinde per aliqua obsequia vellet pro alio Regem orare. *Scot. ibid. l. F.*

4 Int. Vtrum sciunt Beati Deum, velles eos protali in terra existente orare? Resp. quod Beati non sciunt neque Deum velle, neque Deum non velle, loquendo de salute finali illius, qui orat, ac pariter de exauditione orationis, quam tunc offert; Nam quantum Deus reuelat Diuino Petro Riccardū nunc petere elemosynam per Petri merita, non sequitur, quod etiam reuelat Riccardum esse saluandum, vel non saluandum, siue esse exaudiendum, vel non exaudiendum. *Scot. ibid. l. G.*

15 Int. Vtrum si Deus reuelaret Riccardum esse exaudiendum, vel non exaudiendum, esset frustratoria Beati oratio? Resp. negatiuē, quia sicut Deus vult. v. g. Joannem saluare, & exaudire, ita vult illum sic per determinata media saluare, vt per orationem talis Beati v. g. S. Ioseph. finem assequatur, & si Deus reuelaret D. Ioseph, quod Deus noller ipsius

orationem exaudire, D. Ioseph, tunc non esset mediator orando. *Scot. ibid. l. G.*

6 Int. Si non reuelat Deus Beato, quod velit, nec quod nolit exaudire, quid dicendum? Resp. quod tunc Beatus orat expectans, vt orationem suam subsequatur determinata reuelatio exauditionis, vel saltem determinatus effectus exauditionis, quantum ad ipsum pertentem. *Scot. 4. sent. d. 45. q. 4. l. G.*

7 Int. Quomodo hoc dicendum est, si Beati non merentur, cum sint in termino? Resp. quod sicut Beati impetrant alijs, & non sibi, orando, ita causant meritum, non sibi, sed alijs: Oratio enim Beatorum est dispositio de congruo, vt propter eam Deus concedat illud, quod impetrant illi, cui petunt, & tunc est meritum non Beatorum pro te, sed pro illo, cui redditur, quod huic merito, quasi pro premio proximo corresponderet. *Scot. ibid. l. K.*

FINIS.

